

תנ"ך // ממלכתי

"מלכים ונביאים" // חט"ע

מספר שיעורים מומלץ: 3-4

כתיבה: צוות הדרכה חט"ע מקרא

עריכת לשון: מיטל שרף

עיצוב גרפי: גלית סבג "טו דו דיזיין"

הקדמה:

היחידה מתמקדת בביקורה של מלכת שבא בממלכת שלמה המלך, ונותנת הסבר, אחד מיני אחדים, למוצא המשותף של יהודי אתיופיה עם כלל עם ישראל.

הנתק של יהודי אתיופיה מעם ישראל התרחש בתקופת התנ"ך.

להלן מספר מסורות על מועד צאתם לגלות של יהודי אתיופיה על בסיס מאמרו של ד"ר יוסי זיו (ד"ר יוסף זיו, מתוך: **מנהגי טומאה וטהרה קדומים: שרידי הלכות קדומות במנהגי טומאה וטהרה של יהודי אתיופיה**, עבודת גמר, אוניברסיטת בר-אילן, תש"ס, עמ' 8-12):

• **שירת דבורה** - "ודן למה יגור אניות" (שופטים ה')

• **שלמה ומלכת שבא** - מלכים א' י'

• **פילוג המלוכה** כגורם שהוביל ליציאת שבט דן לאתיופיה (מלכים א' י"ב)

• **גלות סנחריב** - הגליית יהודים בידי סנחריב מלך אשור למצרים ולכוש (מלכים ב' י"ח)

- נבואת ישעיהו (י"א) - על חזרתם של "שאר עמו ממצרים ומפתרוס..."

יחידת לימוד זו מתייחסת למסורת של שלמה המלך ומלכת שבא. יש לדייק שמסורת זו מקובלת בעיקר על ידי הנצרות.

שיעור 1

הנושא: ביקור מלכת שבא, מלכים א' י', 1-13

דברי הפתיחה במאמר "מלכת שבא השווה" [הקליקו](#) של רחל בורובסקי יכולים להוות רציונל ללימוד היחידה.

"פרק י' פותח את לימוד ספר מלכים בכיתה י'. בכך הוא מהווה המשך ללימודי התנ"ך בחטיבת הביניים, המסתיימים בתפילת שלמה במל"א ח'. בין שבוגרי חטיבת הביניים הגיעו למקום זה ובין שלא, איננו מציעים לפתוח את השנה במבוא, אלא לצלול הישר אל תוך סיפור ביקורה של מלכת שבא, ודרך השאלות שהסיפור מעורר לחזור ולהזכיר נקודות שהיו עולות אילו החלטנו להציע מבוא העומד בפני עצמו.

צילום: בני וודו, CC-by-sa-3.0

נזכור כי חסרון בולט של מבוא לגבי תלמידי בית הספר הוא אופיו ההרצאתי ותכניו הכלליים והמקיפים.

תכנים אלו אינם רלוונטיים, ובעיקר חסרי משמעות, עבור הלומד בשלב ההיכרות עם פרק חדש. מבוא מטבעו איננו הוראה שבמרכזה סיפור שיש לו התחלה, אמצע וסוף, ואין בו לימוד מתוך גילוי.

מטעמים אלו אנו מציעים לפתוח את השנה בסיפור הקל והמשעשע על ביקור מלכת שבא, ודרכו להזכיר מיהו שלמה ומהי גדולתו. תזכורת זו תשמש מבוא לשאלה הקשה שתישאל בלימוד פרק י"א: **מה קרה? איך הגיע מלך מוצלח כל כך לנפילה המתוארת בפרק י"א?**

לפרק י' ניתן לשאול: **האם ייתכן שהיו למלכת שבא מטרות אחרות מלבד לנסות את שלמה בחידות?**

מהלך היחידה, הוצעה ליסודי (ראה שם) עם דגש על המקורות הבאים:

- מלכת שבא השווה מאת רחל בורובסקי. הקליקו
- מטרת ביקורה של מלכת שבא אצל שלמה - ישראל בן שם הקליקו

סיכום:

מתוך המקורות לעיל, ניתן לשרטט קווים לדמותו של שלמה, שנודעה למרחקים. כגודל ההילה והגדולה, כך גודלה של הנפילה, המתוארת במלכים י"א.

שיעור 2

הנושא: הרפורמה של יאשיהו וחידוש הברית, מל"ב כ"ב-כ"ג

לימוד הטקס שערך יאשיהו כדי לחדש את ברית סיני, ברית שנכרתה בין העם לה', והופרה פעמים רבות באשמת העם. הטקס מהווה את חידוש הברית ואת השפעתו על העם, שגרמה אחר כך לשיתוף פעולה כמעט מלא של בני יהודה עם הרפורמה הקשה של ריכוז הפולחן.

כדי להמחיש את הלך הרוח בטקס שכזה, ניתן לתאר את חג הסיגד המתקיים כיום שנה בשנה, המיועד כולו להציג את חידוש הברית בין העדה האתיופית לבין אלוהים.

הברית במעמד הר סיני אינה אירוע חד פעמי, אלא אירוע שמתחדש בכל שנה, ובכל שנה מוזכרות הברית והקריאה לחידושה על ידי בני העדה.

אזכור ברית סיני בספר שמות פרקים י"ט-כ' (פרקים הנלמדים בחט"ב, כיתה ז').

הקליקו

על מנהגיו של חג הסיגד ניתן לקרוא:

1. כתוב על מנהגיו של חג הסיגד באתיופיה הקשורים לכתוב בתנ"ך. הראה את הקשר הזה בכל אחד מהמנהגים שעליו כתבת.
2. כיצד מנהגי החג גרמו לבני ביתא ישראל לחדש בכל שנה את הברית עם אלוהים?

הקליקו

חג הסיגד והמקרא:

1. א. המאמר דן בשתי בריתות שהן הבסיס לחג הסיגד. מהן?
ב. כתוב על הקשר בין החג ובין הבריתות הללו.
2. מצא קווי דמיון בין החג ובין הברית שאותה כרת יאשיהו עם העם במלכים ב' כ"ב-כ"ג.
3. ניתן להניח שההרגשה בסיום טקס הסיגד דמתה להרגשה בסיום טקס הברית שערך יאשיהו. הסבר כיצד המצב הנפשי של משתתפי הטקס עזר ליאשיהו לבצע את הרפורמה שלו, שעוררה התנגדות בקרב חלק מהעם.
חידוש הברית, כאירוע מכונן בחיי העם, מוזכר גם בנחמיה ט' (הפרק אינו נכלל בתכנית הלימודים), לאחר שיבת ציון, וככזה ניתן להזכירו.

צילום: בני וודו, Cc-by-sa-3.0

3

